

R O M Â N I A
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
CABINETUL PREȘEDINTELUI

Palatul Parlamentului

Calea 13 Septembrie nr.2, Intrarea B1, Sectorul 5, 76112 București, România

Telefon: (+40-1) 313-2531; Fax: (+40-1) 312-5480

Internet: <http://www.ccr.ro> E-mail: pres@ccr.ro

Dosar nr.2430A/2017

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURĂ JURISDICȚIONALĂ
NR.1.722 / 21 NOV 2017

Domnului

CĂLIN CONSTANTIN ANTON POPESCU-TĂRICEANU

Președintele Senatului

L 96/2017

Pres-2430/2017

În temeiul dispozițiilor art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, vă comunicăm, alăturat, în copie, Decizia nr.612 din 3 octombrie 2017 prin care Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile articolului unic pct.2 [cu referire: la sintagma „în termen de două zile” cuprinsă în art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000, la art.6 alin.(5) fraza a doua, precum și la art.6 alin.(7) din Legea nr.3/2000] și cele ale articolului unic pct.3 din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt neconstituționale.

Vă asigurăm, Domnule Președinte, de deplina noastră considerație.

Prof. univ. dr. VALER DORNEANU

ROMÂNIA
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Dosar nr.2430A/2017

DECIZIA nr.612
din 3 octombrie 2017

**referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și
completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea
referendumului**

Valer Dorneanu	- președinte
Marian Enache	- judecător
Mircea Ștefan Minea	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Valentina Bărbățeanu	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, obiecție formulată de 25 de senatori aparținând Partidului Național Liberal și de 13 senatori aparținând Uniunii Salvați România.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.9689 din 13 septembrie 2017 și constituie obiectul Dosarului nr.2430A/2017.

3. În motivarea obiecției de neconstituționalitate, autorii acesteia formulează, mai întâi, critici de constituționalitate extrinsecă, prin raportare la prevederile art.61 alin.(2) din Constituție, care consacră principiul bicameralismului, motivat de faptul că, în cadrul dezbaterii legii în Camera Deputaților, în calitate de

Cameră decizională, au fost adoptate mai multe amendamente care modifică în mod esențial forma votată de Senat, ca primă Cameră sesizată.

4. Astfel, se arată că prevederile art.6 alin.(1) din lege, care stabilea, în redactarea adoptată de Senat, că *„Inițiativa și procedura revizuirii Constituției sunt supuse dispozițiilor prevăzute la art.150 și 151 din Constituția României, republicată, și prezentei legi”*, au fost modificate substanțial față de forma dezbătută și supusă votului în Senat, din textul menționat fiind eliminată trimiterea la temeiul constituțional care stă la baza inițiativei și procedurii revizuirii Constituției, respectiv art.73 alin.(1) și (2) din Constituție, și fiind menținută doar referirea la art.150 și art.151 din Constituție.

5. Autorii sesizării susțin, de asemenea, că tot o modificare de substanță s-a realizat în urma dezbaterilor din Camera Deputaților în ce privește art.6 alin.(3) din lege, prin introducerea în sarcina Parlamentului a obligației de a trimite Curții Constituționale proiectul de revizuire a Constituției în termen de două zile de la adoptarea sa de către Parlament, obligație și termen care nu se regăsesc în forma adoptată de Senat. Autorii sesizării se referă și la art.6 alin.(4) din lege, care nu exista în forma dezbătută și supusă votului în Senat, potrivit căruia, dacă Curtea Constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire nu depășește limitele revizuirii, proiectul de lege se publică în aceeași zi cu apariția deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I. Se susține că modificările aduse de Camera Deputaților conținutului juridic al celor două alineate, respectiv alin.(3) și (4) ale art.6, vizează o serie de reguli care sunt de natură să afecteze exercitarea competenței în materia referendumului de către Curtea Constituțională, care nu au fost avute în vedere de prima Cameră sesizată și nici de inițiatori.

6. De asemenea, în forma legii adoptată de către Camera Deputaților, prin art. unic pct.3, s-a abrogat art.15 alin.(1) lit.a) din Legea nr.3/2000, care prevedea că, în cazul referendumului privind revizuirea Constituției, obiectul acestuia și data la

care va avea loc se stabilesc prin lege. Această normă de abrogare, care nu a fost dezbătută și votată de Senat, generează o modificare esențială în procesul de organizare și desfășurare a referendumului pentru revizuirea Constituției. Competența Parlamentului de a stabili prin lege data referendumului privind revizuirea Constituției este un drept exclusiv al Parlamentului care își are suportul în dispozițiile constituționale ale art.2 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, precum și prin referendum, și în cele ale art. 61 și art. 62 alin. (1) din Constituție, conform cărora Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării.

7. În motivarea criticii privitoare la încălcarea principiului bicameralismului, se invocă și modificarea de către Camera Deputaților a titlului propunerii legislative, care a fost schimbat astfel încât să nu se mai refere doar la modificarea art.6 al Legii nr.3/2000, așa cum fusese intenția inițiatorilor, ci la ansamblul legii privind organizarea și desfășurarea referendumului.

8. Autorii sesizării apreciază că toate aceste modificări au un impact semnificativ asupra conținutului actului normativ, întrucât se elimină temeiuri constituționale care stau la baza inițiativei și procedurii revizuirii Constituției, se stabilesc atribuții noi în sarcina Parlamentului, se elimină competențe constituțional reglementate pentru forul legislativ și se stabilesc termene și reguli care sunt de natură să afecteze exercitarea de către Curtea Constituțională a competenței în materia referendumului. Se afirmă că modificările aduse de către Camera Deputaților față de forma legii adoptate inițial de Senat sunt de natură a imprima deosebiri majore de conținut juridic, precum și o configurație deosebită, semnificativ diferită față de cea a proiectului de lege în forma adoptată de Senat. Finalitatea urmărită de inițiatori, așa cum a fost respectată de prima Cameră sesizată, a fost să modifice exclusiv art.6 din Legea nr.3/2000. Or, în Camera decizională, propunerea legislativă

a fost modificată substanțial, ceea ce a condus la o configurație diferită față de textul adoptat de Senat și de finalitatea urmărită de inițiatori.

9. În motivarea sesizării se mai arată că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât și obligația acestora de a-și exprima prin vot poziția cu privire la conținutul legilor supuse adoptării; prin urmare, lipsirea Senatului, în calitate de Cameră de reflecție, de competența de a dezbate și vota norme juridice fundamentale în procedura revizuirii Constituției și organizării și desfășurării referendumului național, precum și înlăturarea posibilității acestuia de a contribui la procesul de elaborare a legilor echivalează cu o limitare a rolului său constituțional și cu acordarea unui rol preponderent Camerei Deputaților, în calitate de Cameră decizională, la elaborarea și adoptarea legilor.

10. Autorii sesizării formulează și critici de neconstituționalitate intrinsecă. În acest sens, arată că, deși legea criticată are ca domeniu de reglementare norme juridice referitoare la organizarea și desfășurarea referendumului, prin forma adoptată de către Parlament au fost reglementate și aspecte care se referă la procedura parlamentară privind revizuirea Constituției, ceea ce contravine art.64 alin.(1) din Constituție, potrivit căreia organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu.

11. Referitor la teza întâi a alin.(3) al art.6 din lege, care prevede că legea de revizuire a Constituției, adoptată de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergență, se trimite în termen de două zile Curții Constituționale, autorii sesizării arată că, potrivit art.146 lit.a) teza a doua din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției, iar conform art.146 lit.l), îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea sa organică. Competențele acesteia în materia revizuirii Constituției au fost detaliate în art.23 alin.(1) din Legea nr.47/1992, care prevede expres faptul că, „*în termen de*

5 zile de la adoptarea legii de revizuire a Constituției, Curtea Constituțională se pronunță, din oficiu, asupra acesteia, prevederile art. 20 și 21 aplicându-se în mod corespunzător". Coroborând dispozițiile celor două texte constituționale, rezultă că atribuțiile Curții Constituționale și elementele procedurale care sunt necesare pentru realizarea efectivă a respectivelor atribuții sunt precizate și detaliate în legea organică a Curții Constituționale și nu în cadrul unei legi al cărei obiect vizează exclusiv organizarea și desfășurarea tuturor tipurilor de referendumuri care pot fi organizate, la nivel central sau local, în România. Prin stabilirea unor norme care afectează atribuțiile Curții Constituționale într-un alt act normativ decât legea organică de organizare și funcționare a instanței de contencios constituțional se încalcă prevederile art.146 lit.a) și l) din Constituție. În același sens, se arată că art.6 alin.(3) din legea în forma adoptată de Camera Deputaților încalcă și dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție ca urmare a nesocotirii de către Parlament a prevederilor art.14 alin.(1) și (2) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, conform cărora reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind, de regulă, într-un singur act normativ, iar un act normativ poate cuprinde reglementări și din alte materii conexe numai în măsura în care sunt indispensabile realizării scopului urmărit prin acest act.

12. Autorii obiecției susțin că legea criticată conține norme care sunt de natură să afecteze atribuția Curții Constituționale de a se pronunța în termen de cinci zile de la adoptare asupra legii de revizuire a Constituției. Sub acest aspect, arată că art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3) teza întâi din Legea nr.3/2000, stabilește în sarcina Parlamentului obligația de a transmite Curții Constituționale legea de revizuire într-un termen de două zile de la adoptare, generând neclaritate cu privire la termenul în care aceasta este chemată să se pronunțe asupra legii de revizuire, având în vedere că art.23 alin.(1) din Legea nr.47/1992 stabilește expres că în termen de 5 zile de la adoptarea legii de revizuire,

Curtea Constituțională se pronunță, din oficiu, asupra acesteia. Instituirea unui termen de două zile de la adoptarea legii de revizuire în care Parlamentul poate să trimită respectiva lege Curții Constituționale pentru ca aceasta să verifice dacă au fost încălcate limitele revizuirii nu are nicio justificare în condițiile în care nu este reglementată la nivel constituțional obiecția de neconstituționalitate pentru legile de revizuire a Constituției adoptate de Parlament și nici procedura promulgării acestora de către Președintele României.

13. Autorii sesizării mai precizează că dispozițiile art.I pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(4) din Legea nr.3/2000, care prevăd că, în cazul în care Curtea Constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire nu depășește limitele revizuirii, legea de revizuire se publică în aceeași zi cu decizia Curții în Monitorul Oficial al României, Partea I, nu sunt corelate cu prevederile art.156 teza întâi din Constituție, care prevăd că legea de revizuire se publică în termen de 5 zile de la data adoptării. Legiuitorul constituant a stabilit un termen clar și maximal pentru publicarea în Monitorul Oficial a legii de revizuire, în raport de data adoptării. Prin art.6 alin.(4) din legea criticată se generează impredictibilitate în aplicarea acesteia, întrucât se stabilește un termen incert, deși determinabil în raport de data publicării deciziei Curții Constituționale.

14. În ce privește art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3) teza a doua și art.6 alin.(4) din Legea nr.3/2000, se arată că reglementează o procedură legislativă confuză, neclară și nepredictibilă în situația în care Curtea Constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, stabilind că o astfel de inițiativă „*se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată*”. Confuzia între conținutul atribuțiilor de verificare pe care le exercită Curtea Constituțională rezultă din reglementarea diferențiată a atribuțiilor constituționale ale acesteia, pe de o parte, cu privire la verificarea proiectului de lege sau a propunerii legislative de revizuire, anterior

sesizării Parlamentului, conform art.19 din Legea nr.47/1992, pentru a se pronunța asupra respectării dispozițiilor constituționale privind revizuirea, iar, pe de altă parte, cu privire la controlul constituționalității pe care îl exercită conform art.23 alin.(1) din Legea nr.47/1992, asupra legii de revizuire a Constituției adoptate de către Parlament. Legea nr.47/1992 stabilește, prin art.23 alin.(2), procedura de urmat atunci când Curtea Constituțională pronunță o decizie prin care se constată că nu au fost respectate dispozițiile constituționale referitoare la revizuire, și anume, legea de revizuire se trimite Camerei Deputaților și Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituției, pentru punerea ei de acord cu decizia Curții Constituționale. Autorii sesizării invocă cele reținute de Curtea Constituțională prin Decizia nr.385 din 5 octombrie 2003, referitor la atribuțiile Curții Constituționale în procesul de revizuire a Constituției. Se susține că dispozițiile criticate contravin art.1 alin.(5) din Constituție, prin lipsa de previzibilitate a actului normativ, care afectează în mod indirect atribuția Curții Constituționale de a se pronunța din oficiu, în termen de cinci zile de la adoptare, asupra legii de revizuire a Constituției și, totodată, nesocotesc prevederile constituționale care reglementează termenul pentru publicarea în Monitorul Oficial al României a legii de revizuire a Constituției.

15. În ce privește art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(5) din Legea nr.3/2000, care prevede că Guvernul stabilește prin hotărâre data referendumului și o aduce la cunoștință publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, autorii sesizării arată că, prin art.15 alin.(1) din Legea nr.3/2000 în forma în prezent în vigoare, s-a reglementat diferențiat în funcție de competențele constituționale alocate fiecărei autorități în declanșarea consultării prin referendum. Astfel, autoritățile cu atribuții în adoptarea unor acte care conduc la organizarea unui referendum sunt și cele care stabilesc data și obiectul referendumului. În cazul referendumului pentru revizuirea Constituției, Parlamentul stabilește prin lege obiectul și data acestuia întrucât doar forul legislativ este cel care poate adopta o lege

de revizuire a Constituției. În acest sens, face referire și la Decizia nr. 567 din 11 iulie 2006, prin care Curtea a reținut că prerogativa Președintelui României și a Parlamentului de a stabili obiectul și data referendumului își are temeiul în Constituție, cele două autorități fiind organele reprezentative prin care poporul român exercită suveranitatea națională, iar Președintele și Parlamentul au o legitimitate electorală egală care rezultă din art.81 alin.(1) și art.61 și art.62 alin.(1) din Constituție. Transferând către Guvern prerogativa de a stabili prin hotărâre data referendumului național pentru revizuirea Constituției, se golește de conținut competența constituțională rezervată Parlamentului și se încalcă atribuția acestuia recunoscută prin art.151 alin.(1) și (3) din Constituție, dar și principiul separației și echilibrului puterilor în cadrul democrației constituționale.

16. În argumentarea neconstituționalității legii criticate, se mai arată că, în conformitate cu Codul de bune practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneția, 16 decembrie 2006) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 70-a Sesiune Plenară (Veneția, 16-17 martie 2007), constituie reguli fundamentale în ce privește referendumul în special regulile care privesc componența comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului, dreptul de vot și listele electorale, validitatea în sens formal și material a textului supus referendumului, efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu), participarea partizanilor și adversarilor propunerii la emisiunile mass-media publice. Ca o garanție a respectării principiului stabilității legislației în materie de referendum, Codul bunelor practici în materie de referendum stabilește, în art.II alin.(2) pct.b), că aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie modificate cel puțin un an înainte de referendum. Or, modificările operate de legiuitor prin legea criticată vizează un aspect esențial pentru organizarea și desfășurarea referendumului constituțional,

anume competența Parlamentului de a stabili obiectul și data referendumului național.

17. Se mai arată că, în jurisprudența Curții Constituționale, s-a reținut că stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral, astfel că trebuie evitată modificarea frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de referendum a legilor în materie, ca expresie a principiului securității juridice. Cu excepția regulilor tehnice și de detaliu, regulile în materie referendară trebuie să aibă cel puțin rang de lege, iar aspectele fundamentale în materia dreptului referendar nu trebuie să poată fi modificate cel puțin un an înainte de referendum sau trebuie reglementate de Constituție ori la un nivel superior legii ordinare. Mai mult, „constituie aspecte tehnice și de detaliu cele care privesc, de exemplu, programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor necesare desfășurării referendumului, bugetul alocat acestuia, modelul ștampilelor, buletinelor de vot, listelor electorale și proceselor-verbale ce urmează a fi utilizate” (Decizia Curții Constituționale nr. 736 din 24 iulie 2012). Or, competența pentru stabilirea datei organizării referendumului nu reprezintă un simplu aspect tehnico-procedural, ci o competență a Parlamentului strâns legată de aceea de a adopta însăși legea constituțională supusă referendumului.

18. În ceea ce privește atribuțiile Guvernului în materia referendumului, pentru toate cele trei tipuri de referendumuri, art.15 alin.(3) din Legea nr.3/2000 stabilește în sarcina acestuia atribuții de natură exclusiv tehnică, acestea fiind singurele pe care le poate avea prin raportare la rolul său constituțional. Art.I pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(5) teza a doua din Legea nr.3/2000, precum și art.I pct.3 din legea criticată, prin care s-au abrogat dispozițiile art.15 alin.(1) lit.a), contravin jurisprudenței Curții Constituționale, care, prin Decizia nr.736 din 24 iulie 2012, a statuat că stabilirea intervalului orar al referendumului este supusă regulii instituite de art. 73 alin. (3) lit. d) din Constituție, respectiv aceea

a reglementării prin lege organică. Ca urmare, reglementarea sa prin hotărâre a Guvernului contravine textului constituțional menționat.

19. În motivarea obiecției de neconstituționalitate, se mai arată că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 conține o serie de paralelisme legislative, ceea ce contravine art.1 alin.(5) din Constituție, precum și art.16 alin.(1) din Legea nr.24/2000 care prevede că, în procesul de legiferare, este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative. Pentru sublinierea unor conexiuni legislative se utilizează norma de trimitere. Astfel, art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la alin.(3) al art.6 din Legea nr.3/2000, introdus prin legea adoptată, prevede că, în cazul în care se constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. O dispoziție în acest sens se regăsește deja la art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. De asemenea, prevederea cuprinsă în art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(7) din Legea nr.3/2000, care reglementează suportarea cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea referendumului național privind revizuirea Constituției din bugetul de stat se regăsește deja în același act normativ, la art.61, care stabilește că cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea referendumului se suportă din bugetul de stat, pentru referendumul național. Așa cum s-a statuat în jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017), existența unor paralelisme legislative conduce la încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la calitatea legii.

20. În considerarea celor mai sus expuse, autorii sesizării solicită Curții Constituționale să constate că întreaga Lege pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 este neconstituțională ca urmare a nerespectării principiului bicameralismului, iar art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3),

(4), (5) și (7) din Legea nr.3/2000, precum și art.I pct.3 din legea criticată sunt neconstituționale prin prisma criticilor de neconstituționalitate intrinsecă astfel cum au fost dezvoltate în motivarea sesizării.

21. În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecția de neconstituționalitate a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele lor de vedere.

22. **Președintele Camerei Deputaților** susține că legea de modificare a Legii nr.3/2000 a fost adoptată cu respectarea principiului bicameralismului Parlamentului, fără să facă vreo referire la criticile de constituționalitate intrinsecă formulate de autorii obiecției de constituționalitate.

23. **Președintele Senatului și Avocatul Poporului** nu au transmis punctul lor de vedere asupra obiecției de neconstituționalitate.

24. La termenul de judecată fixat pentru data de 26 septembrie 2017, Curtea a amânat dezbaterile asupra cauzei pentru data de 3 octombrie 2017, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctul de vedere al Camerei Deputaților, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile legii criticate raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

25. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție, precum și ale art.1, art.10, art.15 și art.18 din Legea nr.47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

26. **Obiectul controlului de constituționalitate** îl constituie Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, care are următorul conținut:

„Articol unic. – Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 6, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins:

Art. 6. – (1) Inițiativa și procedura revizuirii Constituției sunt supuse dispozițiilor prevăzute la art. 150 și 151 din Constituția României, republicată, și prezentei legi.

2. La articolul 6, după alineatul (2) se introduc cinci noi alineate, alineatele (3) – (7), cu următorul cuprins:

(3) Proiectul legii constituționale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite în caz de divergență conform art. 151 alin. (2) din Constituția României, republicată, se trimite în termen de două zile Curții Constituționale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată.

(4) Dacă Curtea Constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire nu depășește limitele revizuirii, proiectul de lege se publică în aceeași zi cu apariția deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(5) Cetățenii României sunt chemați să-și exprime voința prin vot în cadrul referendumului național cu privire la revizuirea Constituției, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire, în conformitate cu prevederile art. 151 alin. (3) din Constituția României, republicată.

Guvernul stabilește, prin hotărâre, data referendumului, și aduce la cunoștință publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, această dată.

(6) Persoanele care au dreptul să participe la referendumul național privind revizuirea Constituției, modul de desfășurare a campaniei pentru referendum, organizarea și desfășurarea acestuia, organizarea și atribuțiile birourilor electorale, faptele care constituie contravenții, precum și modul de constatare și sancționare a acestora sunt cele stabilite la art. 4, art. 7 alin. (1), precum și în capitolele IV – VI. Rezultatul referendumului național se stabilește în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (2) și (3) și ale art. 7 alin. (2).

(7) Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea referendumului național privind revizuirea Constituției se suportă din bugetul de stat.

3. La articolul 15 alineatul (1), litera a) se abrogă.”

27. Dispozițiile din Legea fundamentală invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt următoarele: art.1 alin.(4) care consacră principiul separației și echilibrului puterilor în stat, art.1 alin.(5) care statuează obligativitatea respectării Constituției, a supremației sale și a legilor, art.61 alin.(2) care instituie principiul bicameralismului Parlamentului, art.64 alin.(1) potrivit căruia organizarea și funcționarea fiecărei Camere a Parlamentului se stabilesc prin regulament propriu, art.146 lit.a) teza a doua și lit.1) referitoare la atribuția Curții Constituționale de a se pronunța, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției, respectiv la faptul că aceasta îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții și art.151 alin.(1) și (3) care reglementează procedura de revizuire a Constituției.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

28. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplinește condițiile de admisibilitate prevăzute de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție, atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată și nepromulgată, cât și sub aspectul titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind formulată de un număr de 38 de

senatori, mai exact, de 25 de senatori aparținând Partidului Național Liberal și de 13 senatori aparținând Uniunii Salvați România.

(2) Analiza obiecției de neconstituționalitate

29. În motivarea sesizării, autorii acesteia formulează deopotrivă critici de neconstituționalitate extrinsecă și intrinsecă, pe care Curtea le va examina distinct.

(2.1.) Analiza criticilor de neconstituționalitate extrinsecă

30. Criticile de natură extrinsecă formulate de autorii obiecției de neconstituționalitate vizează încălcarea principiului bicameralismului Parlamentului, consacrat de art.61 alin.(2) din Constituție, susținându-se, în acest sens, că modificările aduse de către Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, sunt de natură a imprima deosebiri majore de conținut juridic, precum și o configurație deosebită, semnificativ diferită față de cea a proiectului de lege în forma adoptată de Senat, ca primă Cameră sesizată.

31. Din studiul comparativ al Legii de modificare și completare a Legii nr.3/2000 votată de Senat și al celei adoptate de Camera Deputaților, rezultă că există o serie de diferențe de conținut normativ între cele două forme. Curtea constată că aceste diferențe nu afectează, însă, bicameralismul, ca principiu funcțional al Parlamentului României, pentru motivele care se vor arăta în continuare.

32. Astfel, Curtea observă că, în urma dezbaterilor din Camera Deputaților, din cuprinsul art. unic pct.1 cu referire la art.6 alin.(1) al legii, în forma votată de Senat, care fixează reperele constituționale și legale ale inițiativei revizuirii Constituției și ale procedurii de revizuire, a fost eliminată referirea la dispozițiile art.73 alin.(1) și (2) din Legea fundamentală, care prevăd că Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare, iar legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției. Curtea constată că aceasta nu este o modificare substanțială a conținutului normativ inițial, întrucât, atât timp cât enumerarea categoriilor de legi pe care le poate adopta Parlamentul se regăsește în textul constituțional menționat,

acesta este prin ipoteză incident și aplicabil în orice inițiativă de revizuire a Constituției, nefiind indispensabilă precizarea sa în corpul legii dedicate organizării și desfășurării referendumului.

33. O altă deosebire semnalată de autorii sesizării pe care o prezintă legea astfel cum a fost adoptată de Camera Deputaților față de cea adoptată de Senat constă în introducerea, în art. unic pct.2 din legea criticată cu referire la art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000, care are în vedere situația în care proiectul legii constituționale este adoptat de către Parlament - în fiecare Cameră sau de către Camerele reunite în caz de divergență – a unui termen de două zile în care acesta este trimis Curții Constituționale în scopul exercitării atribuțiilor sale specifice în cadrul procedurii de revizuire a Legii fundamentale. Curtea constată că nici această mențiune nu afectează principiul bicameralismului, întrucât, deși nu a fost dezbătută și votată de Senat, nu are o influență decisivă asupra ansamblului legii adoptate, fiind un termen procedural care nu schimbă esența legii, astfel că nu poate fi considerată o modificare de natură să imprime o nouă viziune legislativă.

34. Autorii obiecției de neconstituționalitate arată că o diferență importantă a formei legii adoptate de Camera Deputaților față de cea adoptată de Senat o reprezintă introducerea, în cuprinsul art. unic pct.2 din legea criticată cu referire la art.6 alin.(5) din Legea nr.3/2000, a atribuției Guvernului de a stabili, prin hotărâre, data referendumului și de a o aduce la cunoștință publică. Este adevărat că aceasta constituie o soluție legislativă diferită de cea cuprinsă în Legea nr.3/2000, care conferea Parlamentului competența de a stabili prin lege data organizării referendumului, menținută implicit prin forma legii votate de Senat, dar, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 358 din 28 mai 2009, Decizia nr. 413 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, sau Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie

2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011), pentru constatarea încălcării principiului bicameralismului trebuie verificată întrunirea cumulativă a două criterii esențiale: pe de o parte, existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Doar întrunirea cumulativă a acestor două criterii este de natură a afecta principiul constituțional care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziție privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ. Or, situația examinată în speță nu se încadrează în criteriile stabilite de Curte, astfel că nu se constituie într-o nesocotire a exigențelor principiului bicameralismului. Același raționament este valabil și în ceea ce privește introducerea, în urma dezbaterilor din Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, a prevederii cuprinse în art. unic pct.3 al legii, prin care se abrogă art.15 alin.(1) lit.a) din Legea nr.3/2000 care, în prezent, stabilește că obiectul și data referendumului privind revizuirea Constituției se stabilește prin lege, abrogarea fiind făcută în scopul corelării cu prevederea mai sus amintită privitoare la stabilirea acelorași elemente prin hotărâre a Guvernului. De asemenea, schimbarea titlului legii, care inițial se referea expres doar la modificarea art.6 din Legea nr.3/2000, este justificată de rațiuni de tehnică legislativă, fiind determinată de introducerea în cuprinsul articolului unic al legii criticate a punctului 3, anterior referit.

35. În jurisprudența sa, Curtea a adus clarificări cu privire la semnificația și modalitatea concretă de exprimare a principiului bicameralismului Parlamentului, evidențiind, în același timp, limitele acestuia. Astfel, prin Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2012, a observat că aplicarea acestui principiu nu poate avea ca efect „deturnarea rolului de Cameră de reflecție al primei Camere sesizate [...] în sensul că

aceasta ar fi Camera care ar fixa în mod definitiv conținutul proiectului sau propunerii legislative (și, practic, conținutul normativ al viitoarei legi), ceea ce are drept consecință faptul că cea de-a doua Cameră, Camera decizională, nu va avea posibilitatea să modifice ori să completeze legea adoptată de Camera de reflecție, ci doar posibilitatea de a o aproba sau de a o respinge". Sub aceste aspecte, „este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât și obligația acestora de a-și exprima prin vot poziția cu privire la adoptarea legilor; prin urmare, lipsirea Camerei decizionale de competența sa de a modifica sau completa legea astfel cum a fost adoptată de Camera de reflecție, deci de a contribui la procesul de elaborare a legilor, ar echivala cu limitarea rolului său constituțional și cu acordarea unui rol preponderent Camerei de reflecție în raport cu cea decizională în procesul de elaborare a legilor. Într-o atare situație, Camera de reflecție ar elimina posibilitatea Camerei decizionale de a conlucra la elaborarea actelor normative, aceasta din urmă putându-și doar exprima prin vot poziția cu privire la propunerea sau proiectul de lege deja adoptat de Camera de reflecție, ceea ce este de neconceput".

36. În consecință, Curtea a reținut că art. 75 alin. (3) din Constituție, atunci când folosește sintagma „*decide definitiv*” cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări, cu condiția să nu fie modificate substanțial obiectul de reglementare și configurația inițiativei legislative, cu consecința deturnării de la finalitatea urmărită de inițiator (Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.937 din 22 noiembrie 2016, par.34 și Decizia nr.765 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.134 din 21 februarie 2017, par.37).

37. În considerarea celor prezentate, Curtea constată că legea criticată a fost adoptată cu respectarea principiului bicameralismului.

(2.2.) Analiza criticilor de neconstituționalitate intrinsecă

38. O primă critică vizează faptul că, deși legea are ca domeniu de reglementare norme juridice privitoare la organizarea și desfășurarea referendumului, prin aceasta au fost reglementate și aspecte care se referă la procedura parlamentară privind revizuirea Constituției. Or, conform art.64 alin.(1) din Constituție, organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu.

39. În legătură cu această critică de neconstituționalitate, Curtea observă că art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000, prevede că *„proiectul legii constituționale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului sau de către Camerele reunite, în caz de divergență conform art.151 alin.(2) din Constituția României, republicată, se trimite în termen de două zile Curții Constituționale, care procedează potrivit legii. Dacă se constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată”*.

40. Faptul că în acest text de lege există referiri la modul în care Parlamentul trebuie să acționeze în situațiile descrise în ipoteza normei nu reprezintă o nesocotire a principiului autonomiei reglementare dedus din prevederile art.64 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Niciuna dintre cele două acțiuni pe care Parlamentul ar urma să le întreprindă – aceea de a trimite Curții Constituționale proiectul legii constituționale, după adoptarea acestuia, și cea de a relua procedura în cazul în care inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii - nu este nouă, în sensul de a fi fost introdusă ca atribuție distinctă prin legea de modificare a Legii nr.3/2000. Cea referitoare la trimiterea proiectului legii constituționale, după adoptare, către Curtea Constituțională este o expresie a colaborării loiale pe care

instituțiile statului român trebuie să o manifeste în toate acțiunile acestora în vederea asigurării funcționării armonioase și eficiente a mecanismului statal. Cea de-a doua acțiune menționată în textul criticat se referă la situația în care instanța constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, când aceasta se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. Faptul că Parlamentul va trebui să reia procedura de adoptare a legii de revizuire este, de fapt, o consecință a caracterului general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, înscris în art.147 din Legea fundamentală.

41. Cu privire la același art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000, mai sus reprodus, se susține că încalcă prevederile art.146 lit.a) și l) din Constituție, prin stabilirea, într-un alt act normativ decât legea organică de organizare și funcționare a instanței de contencios constituțional, a unor norme care afectează atribuțiile Curții Constituționale. Față de această critică, Curtea reține că atribuțiile Curții Constituționale sunt reglementate expres prin art.146 din Constituție, fiind concretizate sub aspect procedural și explicitate prin Legea nr.47/1992. Multitudinea, varietatea și complexitatea acestor competențe a determinat legiuitorul român să însereze și în alte acte normative prevederi de lege care conțin detalii referitoare la modul de exercitare de către Curtea Constituțională a atribuțiilor conferite acesteia prin Legea fundamentală. Acesta este cazul, de exemplu, al Legii nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.650 din 12 septembrie 2011, în cuprinsul căreia se precizează, la art.31 alin.(2), că instanța de contencios constituțional soluționează în termen de cel mult două zile de la înregistrare contestațiile referitoare la înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor sau a semnelor electorale, iar potrivit art.42 alin.(7) din Legea nr.370/2004, contestațiile cu privire la împiedicarea unui partid sau a unei formațiuni politice ori a unui candidat de a-și

desfășura campania electorală în condițiile legii se soluționează de Curtea Constituțională, cu votul majorității judecătorilor, în termen de cel mult 48 de ore de la înregistrarea lor.

42. Ca atare, existența, în cuprinsul art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000, a mențiunii referitoare la Curtea Constituțională nu afectează funcționarea acestei instituții fundamentale a statului român, în condițiile în care această referire se rezumă la a preciza faptul că, după primirea proiectului legii constituționale, adoptat de către fiecare Cameră a Parlamentului, Curtea Constituțională „*procedează potrivit legii*”.

43. În schimb, stabilirea unui termen de două zile în care Parlamentul să trimită legea către Curtea Constituțională nu își găsește nicio justificare în procedura urgentă ce caracterizează controlul de constituționalitate al legii de revizuire, care trebuie exercitat, potrivit art.23 alin.(1) din Legea nr.47/1992, în termen de cinci zile de la data adoptării proiectului legii de revizuire. Este adevărat că în dreptul public termenele se calculează pe zile calendaristice, astfel că acest termen de două zile ar presupune că legea se va transmite Curții cel târziu a doua zi, dar, în economia controlului de constituționalitate exercitat, în acest caz, din oficiu de instanța constituțională, asupra legii de revizuire a Constituției, prezintă importanță utilizarea eficientă a întregului interval de cinci zile pe care Legea nr.47/1992 îl oferă Curții Constituționale în acest scop. Or, în redactarea preconizată, art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000 ar permite Parlamentului să amâne trimiterea legii de revizuire până la finalul termenului de două zile, ceea ce ar conduce la diminuarea timpului de care Curtea Constituțională dispune pentru verificarea legii adoptate de Parlament, cu posibila consecință a efectuării, sub presiunea timpului, a unui control de constituționalitate lipsit de substanță. Chiar dacă procedura prevăzută pentru exercitarea acestui tip de control este urgentă, Curtea Constituțională trebuie, totuși, să dispună de un interval de timp rezonabil pentru a se putea pronunța. În caz

contrar, controlul de constituționalitate ar fi pur formal, Curtea fiind în imposibilitatea de a-și exercita în mod real această atribuție. Prin urmare, prevederile art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000 afectează buna funcționare a Curții Constituționale și aduce atingere rolului său constituțional de garant al supremației Constituției, consacrat de art.142 alin.(1) din Legea fundamentală. De altfel, termenul de cinci zile prevăzut de art.23 alin.(1) din Legea nr.47/1992 este corelat cu cel în care, potrivit art.156 teza întâi din Constituție, Legea de revizuire a Constituției se publică în Monitorul Oficial al României, respectiv în termen de 5 zile de la data adoptării.

44. Autorii obiecției de neconstituționalitate mai susțin că art.6 alin.(4) din lege, care prevede că *„Dacă Curtea Constituțională constată că inițiativa legislativă de revizuire nu depășește limitele revizuirii, proiectul de lege se publică în aceeași zi cu apariția deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I”* nu ar fi în concordanță cu prevederile art.156 teza întâi din Constituție, mai sus menționat. Curtea constată că această critică nu este întemeiată, întrucât, în realitate, cele două momente se suprapun, fiind individualizate în mod similar atât în Constituție, cât și în legea de modificare a Legii nr.3/2000. Astfel, Constituția stipulează că legea de revizuire se publică în Monitorul Oficial în termen de 5 zile de la data adoptării. Tot cinci zile are la dispoziție Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acesteia. Așadar, există o deplină corelare între cele două norme, cea constituțională și cea legală, în ce privește publicarea legii de revizuire. Curtea observă, totodată, că autorii obiecției de neconstituționalitate își sprijină argumentarea acestei critici pe considerentele unei decizii pronunțate de Curtea Constituțională în lumina Constituției anterior revizuirii sale din 2003 (Decizia nr. 385 din 15 octombrie 2003, , republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.728 din 17 octombrie 2003), când nu era instituită o diferențiere între atribuția Curții Constituționale de a verifica pe calea unui control *a*

priori proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire și cea de control exercitat din oficiu, asupra legii de revizuire adoptate de Parlament, care, spre deosebire de legile organice sau ordinare, nu mai este supusă promulgării de către Președintele României, ci capătă legitimitate prin votul exprimat de popor, prin referendum național.

45. Se mai susține că modificarea Legii nr.3/2000 încalcă jurisprudența Curții Constituționale cu privire la stabilitatea legilor în materia electorală și în materia referendumului, ca expresie a principiului securității juridice consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, precum și recomandările Codului bunelor practici în materia referendumului elaborat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) potrivit cărora ar trebui evitate modificările cadrului legal referitor la organizarea și desfășurarea referendumului cu mai puțin de 1 an înainte de acest moment. Sub acest aspect, Curtea constată că modificările în materie pe care legea criticată le propune nu au o relevanță semnificativă în procesul de organizare și desfășurare a referendumului, astfel că nu se poate susține că ar nesocoti standardele precizate mai sus de autorii obiecției. Cu privire la critici similare și prin raportare la aceleași acte internaționale invocate și de autorii prezentei obiecții de neconstituționalitate, Curtea a reținut, prin Decizia nr.736 din 24 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 516 din 25 iulie 2012, că spre deosebire de alegeri, care au loc la intervale fixe de timp, data acestora fiind cunoscută cu mult timp înainte de a fi organizate, este puțin probabil ca data unui referendum să fie cunoscută cu un an sau cu mult timp înainte ca acesta să aibă loc. De aceea, Codul bunelor practici în materie de referendum, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 19-a reuniune (Veneția, 16 decembrie 2006) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 70-a sesiune plenară (Veneția, 16-17 martie 2007), distinge - atunci când abordează stabilitatea legislației în materie de referendum - în cadrul dispozițiilor acesteia, arătând că aspectele fundamentale în

materie nu ar trebui modificate cu mai puțin de un an înaintea unui referendum sau ar trebui reglementate de Constituție ori la un nivel superior legii ordinare. Potrivit art.II pct.2 lit.c) din Codul amintit, constituie reguli fundamentale în special regulile care privesc: componența comisiilor electorale sau a altui organism însărcinat cu organizarea referendumului; dreptul de vot și listele electorale; validitatea în sens formal și material a textului supus referendumului; efectele referendumului (sub rezerva regulilor de detaliu); participarea partizanilor și adversarilor propunerii la emisiunile mass-media publice.

46. Autorii sesizării critică și faptul că, prin art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(5) din Legea nr.3/2000, se atribuie Guvernului competența de a stabili, prin hotărâre, data organizării referendumului pentru revizuirea Constituției, deși acesta este un drept exclusiv al Parlamentului.

47. Curtea reține că, potrivit art.2 alin.(1) din Legea fundamentală, referendumul reprezintă modalitatea prin care poporul român exercită în mod direct suveranitatea națională, constituind un mecanism eficient de manifestare a democrației directe. Consultarea voinței populare prin referendum național, ca modalitate de exprimare a suveranității, se realizează prin trei tipuri de referendum național, și anume, cel inițiat de Președintele României asupra unor probleme de interes național, prevăzut de art.90 din Constituție, cel organizat cu privire la demiterea Președintelui României în cadrul procedurii reglementate în art.95 din Legea fundamentală și cel prin care se aprobă revizuirea Constituției, conform art.151 alin.(3) din Legea fundamentală. În considerarea competențelor specifice atribuite la nivel constituțional în ce privește fiecare tipologie de referendum național, art.15 alin.(1) din Legea nr.3/2000, în forma în prezent în vigoare, precizează tipul de act normativ prin care se stabilește organizarea referendumului și data acestuia, precum și autoritatea care îl va emite, în funcție de legitimarea sa constituțională în ceea ce privește declanșarea referendumului. Astfel, obiectul și

data referendumului național se stabilesc prin lege, în cazul referendumului privind revizuirea Constituției, prin hotărâre a Parlamentului, în cazul referendumului privind demiterea Președintelui României și prin decret al Președintelui României, în cazul referendumului cu privire la probleme de interes național.

48. Diferențierea pe care textul menționat din Legea nr.3/2000 o face între cele trei tipuri de referendum sub aspectul actului normativ care, în procedura organizării și desfășurării acestuia, stabilește obiectul și data la care va avea loc, este justificată prin prisma prevederilor constituționale care conferă competența de a declanșa un referendum, respectiv Președintelui României, prin decret, în ce privește referendumul asupra unor probleme de interes național, și Parlamentului, prin hotărâre, în situația demiterii Președintelui României, respectiv prin lege, în cazul revizuirii Legii fundamentale. Pentru coerența procedurii, este rațional ca aceeași autoritate care inițiază organizarea referendumului să fie și cea care stabilește data și obiectul referendumului. Pentru ipoteza în discuție în speță, Curtea reține că Parlamentul este cel care adoptă, cu o majoritate de două treimi sau, după caz, de trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor, proiectul sau propunerea de revizuire a Constituției. Pentru a deveni definitivă, revizuirea trebuie aprobată prin referendum, primind astfel legitimitate deplină prin girul voinței generale a poporului. De aceea, în vederea asigurării unui mecanism procedural complet, care să confere eficacitate demersului legislativ de adoptare a legii de revizuire, incluzând și reglementarea etapei finale a acestuia, Parlamentul este îndreptățit să stabilească, printr-o lege distinctă, data referendumului, fixând astfel în timp momentul la care legea pe care a adoptat-o va fi supusă aprobării populare.

49. Spre deosebire de această ipoteză, în cazul suspendării din funcție a Președintelui, Parlamentul stabilește data referendumului printr-o hotărâre, aceasta fiind emisă în exercitarea funcției de control pe care o exercită, tot în virtutea atribuțiilor sale constituționale. În schimb, revizuirea Constituției, ca lege

fundamentală a statului, realizându-se printr-o lege de modificare și/sau completare a acesteia, este firesc ca actul normativ referitor la organizarea referendumului să fie tot o lege.

50. Așadar, Curtea constată că prevederea cuprinsă în art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(5) fraza a doua din Legea nr.3/2000, potrivit căreia Guvernul stabilește prin hotărâre data referendumului și aduce la cunoștință publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, data acestuia, contravine dispozițiilor art.151 alin.(3) din Constituție.

51. Pentru aceleași rațiuni, Curtea constată că este neconstituțională și abrogarea, făcută în scop corelativ, a art.15 alin.(1) din Legea nr.3/2000 care stipulează expres că obiectul și data referendumului se stabilesc prin lege.

52. În motivarea obiecției de neconstituționalitate, se mai arată că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 conține o serie de paralelisme legislative, ceea ce contravine art.1 alin.(5) din Constituție, referitor la obligativitatea respectării legilor și art.16 alin.(1) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă, care prevede că, în procesul de legiferare, este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative.

53. Astfel, în primul rând, alin.(3) al art.6, introdus prin legea adoptată, prevede că, în cazul în care se constată că inițiativa legislativă de revizuire depășește limitele revizuirii, aceasta se consideră nefinalizată și se transmite Parlamentului, procedura urmând a fi reluată. O dispoziție în acest sens se regăsește deja la art.23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 care prevede că *„Decizia prin care se constată că nu au fost respectate dispozițiile constituționale referitoare la revizuire se trimite Camerei Deputaților și Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituției, pentru punerea ei de acord cu decizia Curții Constituționale”*.

54. În acest caz, textul din legea de modificare a Legii nr.3/2000 nu reia *tale quale* prevederile art.23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, ci are o sferă mai largă, incluzând punerea în acord a legii cu decizia Curții Constituționale.

55. În schimb, Curtea observă că prevederea din art. unic pct.2 din legea criticată, cu referire la art.6 alin.(7) din Legea nr.3/2000, care reglementează suportarea cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea referendumului național privind revizuirea Constituției din bugetul de stat, se regăsește deja în același act normativ, fiind inclusă, de fapt, în art.61, care prevede că cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea referendumului se suportă din bugetul de stat, pentru referendumul național. Ca atare, apare ca redundantă referirea expresă la referendumul pentru revizuirea Constituției, care este un referendum național, alături de referendumul organizat pentru demiterea Președintelui României și cel organizat la cererea Președintelui cu privire la probleme de interes național. Or, în jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.219 din 30 martie 2017), s-a statuat că existența unor paralelisme legislative conduce la încălcarea art.1 alin.(5) din Constituția României în componenta sa de calitate a legii.

56. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) și al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Admite obiecția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile articolului unic pct.2 [cu referire: la sintagma „în termen de două zile” cuprinsă în

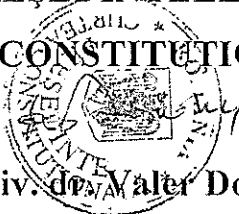
art.6 alin.(3) din Legea nr.3/2000, la art.6 alin.(5) fraza a doua, precum și la art.6 alin.(7) din Legea nr.3/2000] și cele ale articolului unic pct.3 din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt neconstituționale.

2. Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 în ansamblul său, în raport cu celelalte critici formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României, președinților celor două Camere ale Parlamentului și primului-ministru și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 3 octombrie 2017.

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE,

prof. univ. dr. **Valer Dorneanu**

MAGISTRAT-ASISTENT,
Valentina Bărbățeanu

